

BOLGÁR DÁNIEL

„A számokkal való felelőtlen dobálódzás” – Ungváry Krisztián bizonyítási kísérletének ellenőrzése

Bolgár Dániel: Mítoszok a zsidó jólétről – a Horthy-kori statisztikáktól a mai magyar történetírásig (Múltunk, 2015/4. 112–163.) című tanulmányának¹ melléklete

Velem folytatott vitája során,² *Inszinuáció* című cikkében Ungváry Krisztián – miután nem sikerült igazolnia a két világháború között készült szakszerű számítások létezését a zsidó vagyoni-jövedelmi részesedésről – megkísérelte önállóan bizonyítani a zsidó vallásúak³ jóléti előnyét és megállapítani az előny mértékét.⁴ Megpróbálta ő maga elvégezni azt, amit a nagy Horthy-kori statisztikusok, Ungváry eredeti állításaival ellentétben, nem hajtottak végre, kiszámolni a zsidó vallásúak részesedését a javakból, „*hogy*” – mint mondja – „*megszűnjön a számokkal való felelőtlen dobálódzás*”.⁵

¹ Lásd: http://multunk.hu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=490&Itemid=18

² BOLGÁR Dániel: Mese a zsidó jólétről. *Magyar Narancs*, 2014/29. 18–20. Elérhető: <http://magyarnarancs.hu/publicisztika/mese-a-zsido-joletrol-90944> [Letöltve: 2015-11-18]; UNGVÁRY Krisztián: Mese vagy valóság? Válasz Bolgár Dánielnek. *Magyar Narancs*, 2015/30. 20–21. Elérhető: <http://magyarnarancs.hu/publicisztika/ungvary-krisztian-valasz-bolgardanielnek-91043> [Letöltve: 2015-11-18]; BOLGÁR Dániel: Mese. Visszontválasz Ungváry Krisztiánnak. *Magyar Narancs*, 2014/32. 19–21. Elérhető: <http://magyarnarancs.hu/publicisztika/mese-91250> [Letöltve: 2015-11-18]

³ Ungváry cikkének szövegéből bajos lenne megállapítani, hogy a megkeresztelkedettek is szerette volna-e figyelembe venni számításánál vagy sem. Mindenesetre táblázata megnyugtató egyértelműséggel csakis a „*zsidó vallásúakról*” közöl információkat.

⁴ UNGVÁRY Krisztián: Inszinuáció. A magyar zsidóság két világháború közötti vagyoni helyzetéről – viszontválasz Bolgár Dánielnek. *Magyar Narancs*, 2014/41. 24–28., 26–28. Elérhető: <http://magyarnarancs.hu/tudomany/inszinuacio-92064> [Letöltve: 2015-11-18]

⁵ Uo. 27.

Azt javasolom, vizsgáljuk meg alaposan Ungvárynak ezt a próbálkozását.⁶ Az alapötlet nem rossz. Abból indul ki, hogy ha Kovács Alajos és Matolcsy Mátyás nem is számolta ki a zsidó részesedést, munkáikat összekötve talán meg lehetne tenni. Kovács ugyanis *A csonkamagyarországi zsidóság a statisztika tükrében* című kötetében kiszámította, hány zsidó volt az egyes foglalkozáscsoportokban 1930-ban,⁷ pontosabban átmásolta ezeket a népszámlálási adatközlésből.⁸ Matolcsy pedig *A magyarországi jövedelem- és adótehermegoszlás* című művében megadta, hogy az egyes foglalkozáscsoportokba tartozók átlagosan mennyi jövedelemhez jutottak 1930/1931-ben.⁹ Ezek után a kutatónak nincs más dolga, csak be kell írnia egy táblázatba a két adatsort, máris számolhatja, mennyit kasszíroztak a zsidó vallásúak, mennyit a keresztények az egyes foglalkozáscsoportok jövedelméből, innen pedig már gyerekjáték megmondani, mennyi jutott az összes egyéni jövedelemből az egyik félre, mennyi a másikra – legalábbis ez Ungváry kiindulópontja.

Sajnos azonban nem ilyen nagyszerűek a kísérlet kilátásai: Ungváry módszerével több, általa fel nem ismert probléma is van. Mindenekelőtt nem tisztázza, milyen feltétel teljesülése esetén árulkodik az ő táblázata a zsidó-keresztény jóléti egyenlőtlenségről. Ki kellett volna kötnie, hogy számítása akkor lenne érvényes, ha igaz lenne, hogy az azonos foglalkozást űző zsidók és nem zsidók átlagos jövedelemszintje megegyezett.

Megkérdőjelezi a vállalkozás sikerét az is, hogy Matolcsy jövedelmi adatai nem annyira megbízhatóak, mint azt Ungváry

⁶Uo. 26–28. – Kritikám rövid összefoglalására lásd BOLGÁR Dániel: A mérleg megbízhatósága. Ungváry Krisztián könyvéről. Elérhető: http://mandiner.hu/cikk/20150124_bolgar_daniel_a_merleg_megbizhatosaga_ungvary_krisztian_konyverol [Letöltve: 2015-11-18]

⁷ KOVÁCS Alajos: *A csonkamagyarországi zsidóság a statisztika tükrében*. Egyesült Keresztény Magyar Liga, Budapest, 1938. 63–65.

⁸Az 1930. évi népszámlálás. IV. rész. A népesség foglalkozása a főbb demográfiai adatokkal egybevetve s a népesség ház- és földbirtokviszonyai. V. rész. Részletes demográfia és a lakóházak és lakások adatai. Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat 96. Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1936. 9., 17., 25.

⁹MATOLCSY Mátyás: *A magyarországi jövedelem- és adótehermegoszlás*. Universitas, Budapest, 1938. 17–31.

gondolja. Matolcsy eredményeit a történettudósok gyakran idézik és nem szokták vitatni hitelességét.¹⁰ Pedig Matolcsy rendszerint úgy adta meg az egyes foglalkozáscsoportokba tartozók éves átlagos jövedelmét, hogy elképzelt egy tipikus napszámosháztartást, kisparaszti háztartást és így tovább. Ennek a módszernek kétségkívül számos racionális eleme volt, de voltak olyan jövedelemrészletek is, amelyek nagyságát Matolcsy nem tudta semmilyen kutatásból, adatból levezetni. Így például nem tudta, hogy a 10 holdnál kisebb birtokosoknak mennyi jövedelme volt jellemzően az aprójószágaikból, hanem csupán elképzelte.¹¹ A jövedelmek egy részét tehát Matolcsy mérni nem volt képes, hanem csak pengősítette a sztereotípiákat. De volt olyan réteg is, mégpedig a külön megjelölés nélküli napszámások, foglalkozás nélküliek és ismeretlen foglalkozásúak, véderő legénysége és szolgálói kategória, amelybe tartozók átlagos jövedelmét Matolcsy teljes egészében kitalálta, semmivel sem volt módja alátámasztani vélelmét.¹²

A fő gond Ungváry kísérletével azonban mindenképpen az, hogy Matolcsy, illetve Kovács, tehát a népszámlálás kategóriái több helyen nem összeegyeztethetők egymással. Matolcsy három olyan kategóriát alakít ki az adóstatisztikák alapján, amelyekről a census alapján nem lehet kideríteni, hányan voltak köztük a zsidók és nem zsidók. Egyrészt a nagybirtokosokról és nagypolgárokról, másrészt a középosztályiakról,¹³ harmadrészt az önálló kisiparosok, kiskereskedők, közlekedési kisvállalkozók köréről van szó. Hogy ez mennyire komoly akadály, azt jól mutatja, hogy e három kategória kiesése következtében, mint látni fogjuk, a zsidó (kereső) népességnek csak körülbelül egyharmada illeszthető be Matolcsy rendszerébe.

¹⁰ Például GYÁNI Gábor–KÖVÉR György: *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*. Osiris tankönyvek. Osiris, Budapest, 1998. 218.; ROMSICS Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Osiris tankönyvek. Osiris, Budapest, 1999. 191.; ROMSICS Ignác: *Magyarország(ok) a két világháború között*. In: GOMBÁR Csaba–VOLOSIN Hédi (szerk.): *Két Magyarország?* Osiris–Korridor, Budapest, 2005. 49–101., 58–59.

¹¹ MATOLCSY Mátvás: i. m. 21.

¹² Uo. 28.

¹³ Matolcsy utóbbi két kifejezést nem használta a két legfelső jövedelmi kategóriára, de Ungváry igen, úgyhogy itt alkalmazkodtam hozzá.

Ungváry Krisztián mégis nekigyürkőzött a feladatnak. Ám még a táblázat kitöltését megelőzően hozott néhány olyan döntést, amely tovább rontotta egy hiteles számítás elvégzésének esélyét. Először is azzal a problémával szembesült, hogy Kovács Alajos a népszámlálás foglalkozásstatisztikájából csak a keresőkre vonatkozó adatokat másolta be kötetébe, az eltartottakkal nem törődött.¹⁴ Matolcsy adatai azonban a teljes lakosságra vonatkoztak, tehát nemcsak a keresőket sorolta be foglalkozáskategóriákba, hanem az eltartottjaikat is (például a gyerekeket). Vagyis jövedelemadatai egy főre, nem pedig egy keresőre vonatkoznak. Ez az eltérés könnyen áthidalható lett volna: Ungvárynak csak elő kellett volna vennie az eredeti népszámlálási adatközlést, és kiírni az egész népességre vonatkozó adatokat. Ehelyett Matolcsy egy főre eső jövedelemadatait egy keresőre jutóként tüntette fel. Ilyenformán például a kisparaszti keresőkről azt közli a táblázat, hogy évente 227 pengő jövedelemre tettek szert átlagosan.¹⁵ Ha így lett volna, tényleg ilyen szerények lettek volna a jövedelmek Magyarországon, akkor az egész probléma nem létezne, amiről *A Horthy-rendszer mérlege* szól: a zsidók és keresztények alighanem egyaránt éhen pusztultak volna már jóval a holokauszt előtt. Hiába állnak tehát rendelkezésre a szükséges adatok, ezeket Ungváry nem vette igénybe, így táblázata arról, hány pengőhöz jutottak évente a zsidók és a keresztények, szükségszerűen érvénytelen számokat közöl, arról pedig, miként aránylott a zsidók jövedelme a keresztényekéhez, feleslegesen pontatlanokat.

Ungváry a második rossz döntést táblázata kategóriáinak megnevezésekor hozta. Valójában ugyanis nem Matolcsy kategóriáit vette át, hanem – anélkül, hogy ezt jelezte volna – Romsics Ignác *Magyarország története a XX. században* című tankönyvéből (vagy a táblázatot Romsicstól átvevő Kádár Gábor és Vági Zoltán *Hullarablás* című könyvéből¹⁶) dolgozott. Romsics a

¹⁴ KOVÁCS Alajos: i. m. 63–65.

¹⁵ UNGVÁRY Krisztián: *Inszinuáció*. I. m. 26.

¹⁶ KÁDÁR GÁBOR–VÁGI ZOLTÁN: *Hullarablás. A magyar zsidók gazdasági megsemmisítése*. Hannah Arendt Egyesület–Jaffa, Budapest, 2005. 22.

Matolcsy kutatásának magját képező táblázatot közölte.¹⁷ Ám megváltoztatta Matolcsy szóhasználatát, vagyis átírta néme-lyik foglalkozáskategóriájának nevét. Ezek az új kategórianevek egyrészt néha nehezen értelmezhetőek, másrészt ismeretlenek a korabeli foglalkozásstatisztikában. Romsicsnál bányászokról és kohászokról esik szó. Ehhez képest, Matolcsy a bányász és kohász segédszemélyekről, vagyis kizárólag a bányász *munkások-ról* beszélt. Romsics városi (ipari, közlekedési) munkásokról ír.¹⁸ Kik lehetnek a városi munkások? Miért érdekelné a foglalkozásstatisztikát, ki hol lakik? Matolcsyt mindenesetre nem érdekelte. Ő az ipar, a kereskedelem, a közlekedés, a közszolgáltatások és szabadfoglalkozások segédszemélyeire gondolt, továbbá ide sorolta a házi cselédeket is. Romsics az önálló kisiparosokról is adatot közöl. Ilyen kategória nincs a népszámlálásban, de Matolcsynál sincs. Ő az önálló kisiparosokon kívül a kiskereskedőket, közlekedési kisvállalkozókat is ide sorolta. Romsics ipari napszámok, ismeretlen, véderő kategóriája is meglehetősen talányos. Matolcsy mindenesetre a külön megjelölés nélküli napszámokat, foglalkozásnélkülieket és ismeretlen foglalkozásúakat, valamint a véderő legénységét és szolgálait értette ide. Romsics az egyik mezőgazdasági kategóriára a parasztok (1–10. kat. holdasok) elnevezést használja. Matolcsy azonban az egy holdnál kisebb birtokon gazdálkodó kisbirtokosokat és -bérloket is ide sorolta.¹⁹

Ungváryt azért akadályozta a táblázat helyes kitöltésében az, hogy nem Matolcsy eredeti kategóriáit vette át, mert a módosított kifejezéseket kereste a Kovács Alajos által közölt foglalkozásstatisztikában. Ott azonban olyanokat nem lelt, ezért megpróbált találni helyettük olyan kategóriákat, amelyeket Romsics megnevezéseivel valamilyen módon asszociálni tudott. Ezek azonban nem azok voltak, amelyek jövedelmét Matolcsy meghatározta. Ennek következtében azoknak a rovatoknak egy részébe sem írt helyes számokat, amelyekbe módja lett volna. Még mindig ma-

¹⁷ Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. I. m. 191.

¹⁸ Ezt Ungváry átírja egyszerűen városi munkásokra, aminek majd az lesz a következménye, hogy még a közlekedési segédszemélyekről is megfelekedzik, kizárólag az ipari keresőkre asszociál a kifejezésből.

¹⁹ Matolcsy fogalmaira lásd MATOLCSY Mátyás: i. m. 17–29.

radt azonban néhány rovat, ahová hiteles adatokat jegyezhetett volna Ungváry, de azok is hemzsegnék a tévesektől.

Vegyünk szemügyre ezután külön-külön minden egyes kategóriát és abban minden egyes rovatot, hogy megállapítsuk milyen számokat írt be azokba Ungváry és miket kellett volna ezek helyett beírnia.²⁰ Először vegyük azokat a rovatokat, amiket eleve lehetetlen volt reális adattal kitöltenie, mert nem lehet tudni, hogy az azokba a foglalkozáskategóriákba tartozóknak mekkora hányada volt zsidó vallású.

1. A nagybirtokosoknak és nagypolgároknak a szerző 50%-át (10 000 fő) tekintette izraelitának tisztán hasraütéses alapon.

2. Ugyanilyen módszerrel 90 000 főben határozta meg a középosztályi zsidó keresők létszámát. A két legnagyobb jövedelemhez jutó rétegbe tehát százezer zsidó keresőt sorolt. Összesen 213 ezer izraelita kereső volt 1930-ban az országban, tehát a zsidó keresők 47%-a tartozott szerinte a két legfelső kategóriába. Ungváry amellet kardoskodik, hogy ez az arány nem önkényes, mivel ha a zsidó keresők létszámából kivonjuk az összes többi kategóriába tartozó izraelita kereső számát, százezer főt kapunk. Ez az érvelés több sebből vérzik. Egyrészt különös, hogy amikor még nem a zsidóság jövedelmi viszonyait, hanem a foglalkozásszerkezetét vizsgálta Ungváry, akkor *A Horthy-rendszer mérlegében* még a zsidók háromnegyedét sorolta ugyanebbe a két rétegbe, nem pedig felét. Másrészt, mint mindjárt látni fogjuk, Ungváry azokban a kategóriákban is tévesen adja meg a zsidó keresők számát, amelyekben az tényleg megismerhető, így ezeket a tételeket kivonva az összes zsidó kereső számából semmi jelentéssel bírót nem kapunk. Harmadrészt, még elvben sem lenne meghatározható, hány olyan zsidó kereső volt, aki nem tartozott sem a középosztályba, sem a nagybirtokosok és nagypolgárok közé, mivel az egyik ezeknél szerényebb jövedelmű réteg, mégpedig az önálló kisiparosok, kiskereskedők, közlekedési kisvállalkozók esetében ugyancsak nem ismert, mekkora részét képezték zsidók.

²⁰ A táblázatra lásd UNGVÁRY Krisztián: *Inszinuáció*. I. m. 26. (Az interneten elérhető szöveg a táblázatot nem tartalmazza.)

3. Alaposan meggyűlt a baja Ungvárynak az önálló kisiparos, kiskereskedő, közlekedési kisvállalkozó kategóriával. Kovács Alajosnál, tehát a népszámlálás foglalkozásstatisztikájában ilyen foglalkozáscsoportot nem találunk, csakis ipari, kereskedelmi és közlekedési önállókat, akik között ott vannak a nagyvállalkozók is. Ungváryt ez a körülmény azonban nem feszélyezte: a kiskeresetű önállók helyett az összes önállóra irányult a figyelme.

Ráadásul Romsics Ignác táblázata csakis az önálló kisiparosokról beszél, úgyhogy Ungváry csak az önálló iparosok számát kereste meg. A kereskedelem és közlekedés önálló keresői egyáltalán nem bukkannak fel Ungváry táblázatában sem a zsidók, sem a keresztények esetében. Róluk egyszerűen megfedkezett.

Nézzük ezután, hogyan számolta meg Ungváry az önálló iparosokat. A zsidó ipari önállók számát megtalálta Kovács Alajosnál. A keresztényekét viszont nem, mert Kovács az összes iparos számát adta meg a zsidókat is beleszámítva, és Ungváry nem ismerte fel (ahogy egyetlen rovat esetében sem), hogy ebből ki kellene vonnia a zsidók számát, hogy megkapja a keresztényekét, úgyhogy beírta a keresztények rovatába az összes ipari önállót a zsidókkal együtt. Azaz a keresztény kisiparosok, kiskereskedők, közlekedési kisvállalkozók számát kellett volna beírnia ebbe a rovatba, de az ő számuk nem ismert. Ehelyett Ungvárynak sikerült a keresztény és zsidó kis- és nagyvállalkozók (azaz önállók) számát ide jegyeznie kizárólag az ipari szektorból.

A három csakis önkényesen megállapítható nagyságú zsidó foglalkozáscsoportnak Ungváry Krisztián 272,5 millió pengőt „juttatott”. Ez a zsidó keresők Ungváry által számolt összes jövedelmének 88,4%-a! Ez annyit tesz, hogy az összes Magyarországon élvezett egyéni jövedelem 15%-át jónak látta Ungváry ennek a három kategóriának a taláalomra történő kitöltésével a zsidókénak feltüntetni.

Az állítólagos zsidó jólét szerény maradékáról, mindössze 11,6%-áról (az összes egyéni jövedelem 1,3%-áról) viszont igenis meg lehetne tudni valamit Ungváry módszerével, tudniillik a fennmaradó rovatokat ki lehetne tölteni helyes adatokkal. Ám Ungváry nem ezt tette. Vegyük sorra az egyes kategóriákat!

1. Földbirtokosok és földbérlők 10 és 100 hold között: (a) Ungváry Krisztián 1585 zsidót regisztrál, és valóban ennyien voltak az 1930-as foglalkozásstatisztika szerint. (b) 375 816 keresztény kereső esett ebbe a kategóriába. Ungváry ezzel szemben mindössze 21 868 főről ír, tehát a tényleges érték tizenhatedéről. Hogy jöhetett ez ki neki? Ezt csak valószínűsíteni tudom: a keresztény 10–100 holdas birtokosok és bérlők helyett az 50–100 holdas birtokosok és bérlők számát adhatta meg, csak pár százzal elszámolhatta létszámukat.

2. Bányász és kohász segédszemélyek: (a) Valójában 31-en voltak a zsidók ebben a foglalkozáscsoportban. Ungváry mégis 477 főről ír, a reális érték tizenötszöröséről. A bányászat és kohászat izraelita keresőinek ugyanis az 1920. évi, nem pedig az 1930. évi számát közli, és nem csak a segédszemélyekét, hanem az önállókat és tisztviselőket is beszámította hibásan. (b) 31 218 keresztény bányász és kohász munkás volt Magyarországon 1930-ban. Ungváry ennek ellenére 34 719-ről tud, ugyanis megint az 1920-as számokat figyelte tévedésből, és ugyanilyen helytelenül a keresztények mellett beszámolta ide az izraelitákat is, ráadásul megint nemcsak a segédszemélyekre volt tekintettel, hanem ismét hibásan beszámította az önállókat és tisztviselőket is.

3. Az ipar, a kereskedelem, a közlekedés, a közszolgálatok és szabadfoglalkozások segédszemélyzete, valamint a házi cselédek: (a) 64 903 izraelitát találunk itt. Ungváry mégis 71 197-et ad meg. Ez utóbbi nem 1930-as, hanem megint 1920-as adat, és nem a segédszemélyekről tájékoztat, hanem helytelenül beleszámítja az ipari önállókat és tisztviselőket is, továbbá kizárólag az iparban foglalkoztatottakról tudósít tévesen, a többi ágazatról nem. (b) 966 859 keresztény esett ebbe a kategóriába. Ám Ungváry 690 860 főt ír. Ez utóbbi ismét az 1920-as népszámlálás eredménye az 1930-as helyett, ebben is benne vannak a tisztviselők és önállók, és ez nemcsak a keresztények száma, hanem ide számította a szerző a zsidókat is, ráadásul csakis az ipari keresőkről informál, a kereskedelemmel és közlekedéssel nem foglalkozik.

4. Külön megjelölés nélküli napszamosok, foglalkozásnélküliek és ismeretlen foglalkozásúak, a véderő legénysége és szolgálói: (a) Ide 986 zsidó kereső tartozott. Ungváry ezzel szemben

35 509 főt tüntetett fel, tehát a valós érték harminchatszorosát. De honnan vehette ezt? Nos, itt igazából a zsidó ipari segédszemélyek létszámát adta meg, pedig őket a harmadik kategóriában már kétszer is figyelembe vette. (b) 77 910 keresztény keresőt találunk ebben a kategóriában. Ungváry azonban ennek több mint nyolcszorosát, 632 156 főt jegyzett ebbe a rovatba. Ez valójában az ipari segédszemélyek száma, ám nemcsak a keresztényeké, hanem a zsidók is bele vannak számolva. Magyarán Ungváry a zsidó ipari segédszemélyeket táblázatának négy különböző rovatában is elszámolta, a keresztény ipari segédszemélyeket „mértéktartóan” csak kétszer.

5. 1–10 hold közötti birtokosok és bérlők: (a) 882 zsidó földműves tartozott ide. Csakhogy Ungváry 836-ról szól. Ez valószínűleg úgy jött ki neki, hogy 21 fővel elszámolta az 1–10 holdas izraelita kisbirtokosok számát, a bérlőkről pedig megfeledkezett. (b) 779 360 keresztény gazdálkodott ekkora birtokon. Ungváry azonban 774 288-at ír. Feltehetőleg ez az érték is elszámolás eredménye, valamint ebből a kalkulációból is kimaradtak a bérlők, és nem a keresztények, hanem a keresztények és zsidók összesített számát írta be.

6. 1 hold alatti kisbirtokosok és bérlők: (a) Ungváry 33 zsidót tüntet fel a táblázatában, pedig 37-en voltak igazából. Ezúttal ugyanis Ungváry a bérlőket elfelejtette figyelembe venni. (b) 33 632 keresőt találunk a keresztények rovatában, noha valójában 34 570-re rúgott a számuk. Ungvárynak úgy adódott a hibás érték, hogy a bérlőktől itt is eltekintett, és ismét nem csak a keresztényeket sorolta ide, hanem beszámolta az izraelitákat is a nem zsidókhoz.

7. Mezőgazdasági cselédek: (a) 309 zsidó gazdasági cseléd élt az országban 1930-ban, és Ungváry Krisztián szerint is ugyanennyi: ez a második rovat, ahová helyes értéket írt be... (b) 215 501 keresztény gazdasági cseléd volt, Ungváry azonban 215 810-et ad meg, mivel ideszámolta a zsidókat is.

8. Mezőgazdasági munkások:²¹ (a) 494 zsidó kereste napszámosként a kenyerét az agráriumban Ungváry szerint, és

²¹ Matolcsy Mátyás kötetének szövege és számai alapján eldönthetetlen, hogy a szerző ebbe a kategóriába csak a népszámlálások által gazdasági mun-

ez a szám ismét stimmel. (b) A keresztények esetében azonban megint probléma adódik: Ungváry 553 229 napszámokról tud, holott 552 735 volt. Az eltérés ismét abból ered, hogy a zsidókat ide is beszámította a szerző.

A táblázatnak összesen 22 rovatát kellett Ungvárynak kitöltenie. Ebből háromba írt be helyes adatot. Elvégzett munkájának megbízhatóságát egy másik mutatóval is szemléltethetjük: Magyarországon 1930-ban mindösszesen 4 millió kereső élt. Ebből Ungvárynak csupán 2388 főt, durván egy falura való sikerült hibátlanul elhelyeznie a táblázatban.

Az, hogy a táblázat adatai képtelenségek, az összesítéseknél is érezteti hatását. Ungváry összesen 234 036 zsidó vallású keresőről közöl adatokat. Csakhogy 1930-ban csupán 213 235 izraelita kereső volt. A szerző tehát úgy találgatott, hogy végül 21 ezerrel több zsidót tüntetett fel, mint amennyi élt az országban, pedig a kiskereskedőkről, közlekedési kisvállalkozókról meg is feledkezett. A számítás során tehát a zsidók létszáma mesterségesen felduzzadt, és ezáltal is nagyobb rész esett rájuk az összes jövedelemből.

Ugyanennek a fordítottját figyelhetjük meg a keresztények esetében. Ungváry összesen 3 735 021 olyan keresőt tüntetett fel, aki nem volt zsidó, noha Magyarországot 3 785 905 ilyen kereső lakta. A számítás során tehát 51 ezer fővel mesterségesen lepadt a keresztények létszáma, így az összes jövedelemnek kisebb része esett rájuk, holott már a 3 735 021 fő is úgy jött ki, hogy a keresztények közé a zsidó keresőket is rendre beszámította Ungváry.

Végül az egész vizsgálat konklúziójával is akad probléma. Ungvárynak – táblázatának rendre hibás adataival számolva – az jött ki, hogy az összes jövedelem 16%-a (helyesen kerekítve 17%-a) került a zsidók zsebébe. Ez pedig igencsak csalódást keltő, hiszen a szerző azt szerette volna bizonyítani: a jövedel-

kásnak nevezettek kívánta-e besorolni vagy a kertészet, tehenészet, juhászat, halászat, baromfitenyésztés, erdészet, vadászat és egyéb östermelés segédszemélyeit is, ezért csak itt és a népszámlálásban gazdasági munkásoknak jelöltek értem ide.

mek 25%-a volt az övék. Vagyis még a tetszés szerinti adatok sem azt mutatják, ami Ungváry várakozása volt.

Mint látjuk, Ungváry táblázatában voltaképpen véletlenszerű számok szerepelnek. Hogy hibáinak összeadódóan mekkorák a következményei, azt úgy vizsgáltam meg, hogy helyesbítettem a táblázatot (*1. táblázat*), majd az így kapott eredményeket összevetettem Ungváryéival. Nos, az derült ki, hogy ha Ungváry mindent jól csinált volna, akkor az általa a keresztényekhez sorolt összegnek csak valamivel több, mint a feléről mondhatta volna el, hogy tényleg a keresztényekhez folyt be, a zsidókénak feltüntetett jövedelemnek pedig körülbelül egytizenharmadáról, hogy tényleg a zsidókat gazdagította. Ungváry melléfogásai tehát nagyságrendi tévedéshez vezettek még a saját (elégtelen) módszerének helyes használatával nyerhető eredményhez képest is.

Végül az a kérdés adódik: mit tudott volna elmondani Ungváry táblázata – a fentebb már jelzett feltétel teljesülése esetén – a zsidó–keresztény jóléti egyenlőtlenségről, ha a szerző korrekten töltötte volna ki? Semmi igazán fontosat, mivel három kategóriában a rovatokat nem lehet kitölteni, vagyis ezzel a módszerrel sem tudjuk az összes keresztény és zsidó jólétét összevetni. Olyannyira, hogy az Ungváry által javasolt módszer az országban élő zsidó keresők mindössze háromtizedének (azaz az összes kereső 1,7%-ának) jólétéről képes információt nyújtani. Mekkora jólétben élhetett a zsidóságnak ez a három tizede? A helyesbített táblázat annyit mutat meg, hogy az országban élő keresők e zsidók 1,7%-ának bukszáját hizlalta az Ungváry által feltételezett összes egyéni jövedelem mindössze 1,3%-a.²² Vagyis még kevesebb jutott rájuk a jövedelemből, mint ami számarányuk alapján várható lett volna. Tehát Ungváry módszere segítségével csupán egy rendkívül gyenge lábakon álló érvehhez jutunk amellet, hogy a zsidók éppenséggel szegényebbek voltak az átlagnál.

²² Természetesen nagyon bizonytalan alapra építünk, amikor Ungváry valótlán adatokkal operáló vizsgálatának végeredményéhez viszonyítjuk a zsidókra eső jövedelmet. De nem látok más megoldást, mivel az összes egyéni jövedelem valós arányokat tükröző értékét e táblázat segítségével nem lehet kiszámolni, a Matolcsy által kiszámított összes egyéni jövedelemhez pedig nem viszonyíthatunk, mivel az az eltartottakat is figyelembe vette, nem csak a keresőket.

1. táblázat: Foglalkozásszerkezet és jövedelmi viszonyok Magyarországon 1930-ban felekezet szerint Matolcsy Mátyás jövedelemmegoszlásra vonatkozó kutatása és a népszámlálás alapján

Foglalkozás- és jövedelemkategória Matolcsynál Ungváry szerint	Foglalkozás- és jövedelemkategória Matolcsynál valójában	Éves átlag-jövedelem pengőben	Nem zsidó vallású keresők Ungváry szerint	Nem zsidó vallású keresők száma valójában	Zsidó vallású keresők Ungváry szerint	Zsidó vallású keresők száma valójában	Nem zsidó vallásúak részesedése az összjövedelemből Ungváry szerint	Nem zsidó vallásúak részesedése az Ungváry által feltételezett összjövedelemből valójában	Zsidó vallásúak részesedése az összjövedelemből Ungváry szerint	Zsidó vallásúak részesedése az Ungváry által feltételezett összjövedelemből valójában
Nagybirtokosok és nagypolgárok	Legmagasabb jövedelműek ¹	17 800	10 000	[nincs adat]	10 000	[nincs adat]	9,3%	[nincs adat]	9,3%	[nincs adat]
Középosztály	Magas jövedelműek ²	1050	552 000	[nincs adat]	90 000	[nincs adat]	30,3%	[nincs adat]	4,9%	[nincs adat]
Földbirtokos és bérlő (10–100 hold)	Földbirtokos és bérlő (10–100 hold)	432	21 868	375 816	1 585	1 585	0,5%	8,5%	0,0%	0,0%
Bányászok és kohászok	Bányászat és kohászat segédszemélyzete	427	34 719	31 218	477	31	0,8%	0,7%	0,0%	0,0%
Városi munkások	Ipar, kereskedelem, közlekedés, közszolgálatok és szabadfoglalkozások segédszemélyzete, házi cselédek	376	690 860	966 859	71 197	64 903	13,6%	19,0%	1,4%	1,3%
Önálló kisiparos	Önálló kisiparos, kiskereskedő, közlekedési kisvállalkozó	320	216 459	[nincs adat]	23 866	[nincs adat]	3,6%	[nincs adat]	0,4%	[nincs adat]
Ipari napszámosok, ismeretlen, véderő	Külön megjelölés nélküli napszámosok, foglalkozás nélküliek és ismeretlen foglalkozásúak, véderő legénysége és szolgálói	250	632 156	77 910	35 509	986	8,3%	1,0%	0,5%	0,0%
Parasztok (1–10 hold)	Kisbirtokosok és kisbérlők (< 10 hold)	227	774 288	779 360	836	882	9,2%	9,2%	0,0%	0,0%
Parasztok (1 hold alatt)	[nincs ilyen kategória]	227	33 632	34 570	33	37	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%
Mezőgazdasági cselédek	Mezőgazdasági cselédek	205	215 810	215 501	309	309	2,3%	2,3%	0,0%	0,0%
Mezőgazdasági napszámosok	Mezőgazdasági munkások	183	553 229	552 735	494	494	5,3%	5,3%	0,0%	0,0%
Összesen/átlagosan		534	3 735 021	3 033 969	234 306	69 227	83,4%	46,4%	16,6%	1,3%

¹ A lakosság legmagasabb jövedelmű 0,6%-a.² A lakosság magas jövedelmű 18,8%-a a legmagasabb jövedelmű 0,6%-ot leszámítva.